

D'escenaris i de pantalles

per Josep Torrella

El teatre

La tradició teatral ha tingut a Sabadell molta empenta; suposo que com a tantes altres ciutats i viles catalanes.

La primera notícia "històrica" que en posseïm és de 1623. Els joves de la Confraria de la Mare de Déu de Gràcia inauguraven local escènic, el primer que va tenir la vila després de qui sap quantes representacions en cases particulars. Hi ha un carrer, estret i encofnat, que conserva el nom de "les Comèdies", degut a haver estat focus d'eclosió d'aquella febre teatral.

Els "senyors" de Sabadell, quan, enriquets amb la indústria tèxtil, havien creat el seu "casino" -l'avui centenari "Cercle Sabadellès"- hi van edificar junt el teatre Principal (1866), que encara subsisteix com a cinema, molt degradat.

En el tombant del segle Sabadell tenia quatre espaiosos edificis aixecats en honor de Talia, i a més es feia teatre en entitats i llocs insòlits. Naturalment, coexistien les dues vessants de l'art escènic: la professional i l'amateur. Quan l'any 36 es produí el trencament de la vida social, teníem registrats 14 elencs teatrals d'aficionats.

El malaguanyat bosc de Can Feu va ser escenari d'unes poques però sonades manifestacions teatrals; concretament en el seu decoratiu Pla de l'Amor. L'any 9 s'hi feia un homenatge multitudinari a don Àngel Guimerà. L'any 15, com a número culminant de Festa Major, s'hi representava "Terra Baixa", sota la iniciativa de l'escenògraf Salvador Alarma per a un possible "Teatre de la Natura", amb Enric Borràs com a "Manelic" i amb deu mil espectadors,

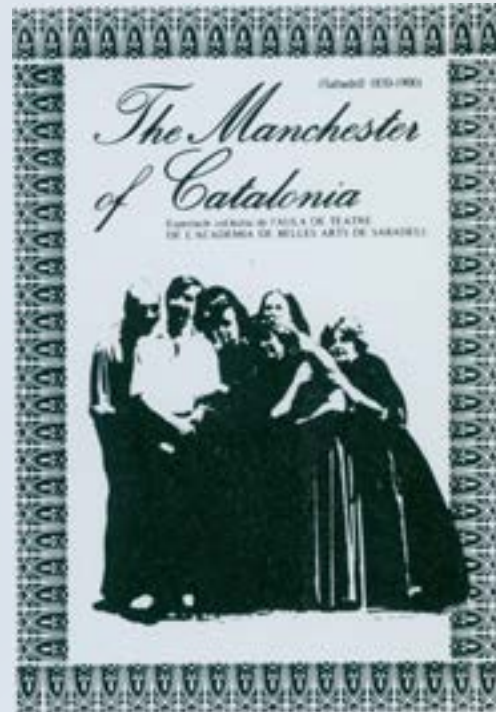
entre locals i forans.

A la dècada dels 20, el cinema va anar escombrant les representacions escèniques en els teatres sabadellencs. Això va fer que els teatròfils reaccionessin i es creés una entitat sense precedents, que fou denominada "Amics del Teatre" (1928). Gràcies a ella es garantien als socis dues representacions cada mes, a càrrec del bo i millor del professionalisme català i castellà. El model va ser imitat per altres ciutats catalanes i s'arribà a la creació d'una Federació.

Després del desgavell de la guerra van ser registrats en el clima teatral sabadellenc dos fenòmens importants. Un és la fundació de "Joventut de La Faràndula", entitat dedicada exclusivament al teatre per a infants i adolescents, amb obra diferent cada diumenge durant un bon nombre d'anys. Érem l'única ciutat, a part Barcelona, on es prestava atenció especial i permanent a l'espectacle per a infants. La mateixa entitat va crear un concurs anual d'obres per tal d'enriquir el repertori, que era força limitat, i va aconseguir la subscripció ciutadana d'accions per aixecar el magnífic coliseu "La Faràndula" (1956).

L'altre fenomen al·ludit és el grup "Palestra", nascut a la parròquia de la Puríssima Concepció. L'elenc va rompre amb els vells esquemes de tradició i bona voluntat del teatre d'aficionats. Amb risc i gust en la selecció d'obres, i una rigorosa autoexigència, "Palestra" assolí cotes molt elevades. A ella es deuen unes inoblidables tongades de "Festivals d'Estiu" (1955 a 1961) a la font de la Salut i la plaça del Vallès, aprofitant elements decoratius del propi escenari natural.

Actualment el teatre a Sabadell segueix l'evolució pròpia del temps. "La

Faràndula" és teatre municipal, amb una multicolor vitalitat. "Joventut de la Faràndula", que ara, amb la televisió i el cotxe, és menys apremiant, continua la seva tasca benemèrita a cavall de gairebé cinquanta anys d'història. Segueixen la tradició del teatre d'aficionats, amb apreciables esforços de superació, dos ja històrics grups: el de la parròquia de Sant Vicenç de Jonqueres i el de la Societat Coral El Ciervo.

Han aparegut, però, noves formacions. Una d'elles és l'"Aula de Teatre", de l'Acadèmia de Belles Arts, dirigida per Francesc Ventura, amb es-

les edicions dels dies

Les Edicions dels Dies carrer del Sol, 55 Sabadell

darreres novetats:

col·lecció "Plects"

11. Joan FORTUNY: *Perfil d'imatges*
12. Antoni CLAPÈS: *Escrit en fulles de te* (precedit d'un text d'Albert RÀFOLS-CASAMADA, i amb un epíleg de Jordi VINTRÓ)
13. Imma SARDUC: *Hecatékali* (precedit d'un text de Josep M. SALA-VALLDAURA)

col·lecció "Narratives"

1. Jordi VINTRÓ: *Eugeni i altres* (pròleg de Sebastià BONET)

fora de col·lecció

Carpeta *Incidents a l'hortzó* (text de Jordi COCA, amb dues litho-offset, numerades i signades, de Joan RABASCALL)

paiats però eficients muntatges col·lectius, com "The Manchester of Catalonia", càustica caricatura del progrés material de la vila amb la industrialització, i "Les bruixes de Caldes", complicat muntatge de fort impacte dramàtic, sobre text de Francesc Morera. Una altra és el grup "Spill", de signe clarament universitari i en contacte amb cercles afins de diferents llocs. El dirigeix Marta Català i es mou amb estricta rigor intel·lectual i plàstic. Darrerament comença a afiançar-se "Doble Via", sota la direcció de Salvador Fitè-format a "Palestra" que ha ofert una adaptació "sabadellenca" de "Our Town", de Thornton Wilder.

En l'àmbit del teatre professional hem tingut dues figures destacades: Josep Bruguera, que fou un dels primers actors del "Teatro Nacional María Guerrero" els anys 40, i Teresa Cunillé, una de les primeres actrius del teatre català dels 50/60. També hem tingut autors que han fet història: Joan Oliver, prou conegut; Bartomeu Soler, d'expressió castellana, amb una obra en català: "Anna Maria"; i Lluís Elias amb els seus èxits comercials dels anys 30: "Madame" i "Bala perduda". I actualment comptem, dins de casa mateix, amb una sorprenent novetat local: un grup de professionals denominat "Teatre Set" perquè són set els seus components, graduats a la darrera promoció de l'Institut del Teatre i, per consegüent, joves. "Teatre Set" participà a la recent Fira del Teatre de Tàrraga, on li pervingueren contractes per a actuar en diferents llocs.

Està en construcció el "Teatre del Sol", auditori que s'habilita a l'edifici de "La Cooperativa", del carrer del Sol; iniciativa del que fou actor i director de "Palestra", Ramon Ribalta, compartida amb l'inquiet industrial Francesc Garriga, pensant en un elenc propi però obert a tothom.

I, com a fenomen escènic singular a tot Catalunya -tret de Barcelona- bé tenen dret a figurar també aquí les representacions que dona "Amics de l'Òpera" i el fet mateix -degut en bona part a la nostra diva Mirna Lacambra-, de la creació d'una entitat ciutadana d'aquesta insòlita naturalesa.

El Cinema

Sabadell és una ciutat ben dotada pel que fa a sales d'exhibició cinematogràfica; més que altres poblacions comparables per la demografia, i tot i la seva proximitat amb Barcelona i les facilitats que existeixen per a desplaçar-s'hi. Hi ha quatre grans coliseus, estratègica-

ment espaiats al llarg dels 6 ó 7 quilòmetres de l'eix central, en els quals es passen les cintes destinades als públics massius; una xarxa de quatre petites sales, totes elles en un mateix carrer, especialitzades en films de qualitat; tres locals de categoria inferior; una sala X i un cinema dedicat als programes infantils i a les sessions de la Filmoteca de Catalunya. I encara es fan sessions en entitats i al carrer.

Els seguidors d'un cinema d'estudi troben dos canals: el ja citat de la Filmoteca, que funciona sota acord entre Generalitat i Ajuntament, i el Cineclub Sabadell, que compta amb un llarg història i no mostra signes de defalliment, ni en exigència ni en constància, i ha fet interessants cursets de cinema.

Sabadell ha estat sempre una ciutat cinèfila. Qui hi aixecà la primera barriaca estable (1901) va ser un sabadellenc, Marçal Ballús, en exercici d'odontòleg i enderiat conreador de la fotografia com a "hobby". Ballús va viatjar a París expressament per veure les històriques sessions dels germans Lumière (1895) i féu amistat amb els inventors. Va estendre's amb una xarxa d'exhibició d'abast extralocal i, autèntic precursor, va crear un incipient negoci de distribució "avant la lettre": comprava cintes a l'estranger i les venia o llogava o intercanviava. Tot això a la primera dècada del segle.

Paral·lelament al cas de "Amics del Teatre", va ser creada, uns anys més tard (el 35), l'entitat "Amics del Cinema", que feia venir a la ciutat els films d'interès que no hi arribaven per culpa del monopoli en què havia caigut el negoci de l'exhibició. Es tractava d'una iniciativa absolutament original. No

existia encara el moviment cineclubista en el nostre país; altrament, "Amics del Cinema" tenia unes mires eclèctiques, bé que selectives, i va obtenir un ràpid i ampli impacte ciutadà.

Sabadell va ser la segona ciutat del país on s'institucionalitzà el cinema amateur (1932). Alguns dels seus homes -Llobet-Gràcia, Joan Llobet, Arcadi Gili- van tenir premis internacionals. Llobet-Gràcia, que havia estat cofundador tant d'"Amics del Cinema" com del col·lectiu dels amateurs, provà sort en el negoci de l'exhibició i participà en la promoció d'un esplèndid local: el Rambla. Després intentà d'obrir-se camí en el món dels estudis i realitzà un film (1948) escrit per ell mateix, "Vida en sombras", que li fou un autèntic calvari, amb el consegüent desastre comercial, i que al cap de trenta-cinc anys (1983), -mort ell el 1976- va ser reivindicat per la crítica espanyola com una autèntica perla per la seva singularitat. Una vintena d'anys abans, un film amateur de Llobet-Gràcia, "Pregària a la Verge dels Colls", havia estat exhibit -retolat així mateix en ple franquisme- a la Cinematèque Française (París) i al British Film Institute (Londres).

Avui tenim un sabadellenc, Francesc Bellmunt, fent-se un nom en el camp del cinema català, on porta ja realitzats uns quants films que, amb la seva incidència en temes i tipus de molta mànega ampla, han produït un bon impacte d'acceptació sobretot entre el públic jove. Darrerament Bellmunt ha esdevingut cap del col·lectiu creat per la nova fornada de realitzadors que treballen per a la normalització d'una producció genuïnament catalana.

En el rodatge de VIDA EN SOMBRAS Llobet-Gràcia no pot resistir la temptació de filmar-ne una seqüència amb la seva càmera personal de petit format, mentre l'operador de l'equip treballa amb la gran.